

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL SUDA

PREDMET ROMIĆ I DRUGI protiv HRVATSKE

(Zahtjevi br. 22238/13 i šest drugih zahtjeva)

PRESUDA

Ova verzija je ispravljena 1. rujna 2020. na temelju pravila 81. Poslovnika Suda

PRESUDA

Članak 37. • Brisanje zahtjeva • Jednostrana izjava kojom se priznaju povrede članka 6. i nudi obeštećenje • Ponovno otvaranje manjkavih postupaka nije jasno zajamčeno s obzirom na uvjet prema domaćem pravu da se povreda utvrdi „presudom“ i nedostatak sudske prakse o odlukama o brisanju s liste predmeta • Poštovanje ljudskih prava zahtijeva da se ispitivanje nastavi
Članak 6. stavak 1. (kazneni aspekt) • Jednakost stranaka u postupku i kontradiktornost postupka
Članak 6. stavak 1. (kazneni aspekt) i članak 6. stavak 3. točka (c) • Prava obrane • Pravo braniti se sam

STRASBOURG

14. svibnja 2020.

KONAČNA

14. kolovoza 2020

CONSEIL DE L'EUROPE

U predmetu Romić i drugi protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Krzysztof Wojtyczek, *predsjednik*,

Ksenija Turković,

Aleš Pejchal,

Armen Harutyunyan,

Pauliine Koskelo,

Tim Eicke,

Jovan Ilievski, *suci*,

i Abel Campos, *tajnik Odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 25. veljače 2020. godine,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju sedam zahtjeva (br. 22238/13, 30334/13, 38246/13, 57701/13, 62634/14, 52172/15 i 17642/15) protiv Republike Hrvatske koje su sedam hrvatskih državljana i jedan državljanin Bosne i Hercegovine („podnositelji zahtjeva“) podnijeli Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“) na datume navedene u Prilogu ovoj presudi.

2. Prvog, drugog, četvrtog, petog i sedmog podnositelja zahtjeva zastupala je gđa V. Drenški Lasan, odvjetnica iz Zagreba, trećeg podnositelja zahtjeva zastupao je g. A. Fišbah, odvjetnik iz Osijeka, šestog podnositelja zahtjeva zastupao je g. Č. Prodanović, odvjetnik iz Zagreba, a osmi podnositelj zahtjeva branio se sam. Hrvatsku Vladu („Vlada“) zastupala je njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

3. Podnositelji zahtjeva prigovorili su (kako je navedeno u priloženoj tablici) da nisu imali pošteno suđenje jer podnesci nadležnog Državnog odvjetništva nikad nisu dostavljeni obrani i/ili jer su u njihovoj odsutnosti održane sjednice žalbenog vijeća u kaznenim postupcima koji su se vodili protiv njih, protivno članku 6. stavku 1. i stavku 3. točki (c) Konvencije.

4. Vlada je obaviještena o tim prigovorima 29. lipnja i 8. listopada 2015. godine, a ostatak zahtjeva odbačen je kao nedopušten sukladno pravilu 54. stavku 3. Poslovnika Suda. Vlada Bosne i Hercegovine nije iskoristila svoje pravo da se umiješa u postupak (članak 36. stavak 1. Konvencije).

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

5. Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijeli podnositelji zahtjeva i kako proizlazi iz dokumenata koje su dostavili, može se sažeti kako slijedi.

A. Romić protiv Hrvatske, zahtjev br. 22238/13

6. Dana 18. veljače 2004. protiv prvog i drugog podnositelja zahtjeva na Županijskom sudu u Zagrebu podignuta je optužnica za kazneno djelo gospodarskog kriminaliteta.

7. Presudom od 30. lipnja 2010. Županijski sud u Zagrebu proglasio je prvog i drugog podnositelja zahtjeva krivima za kazneno djelo koje im je stavljeno na teret te je prvog podnositelja osudio na kaznu zatvora u trajanju od tri godine, a drugog podnositelja na kaznu zatvora u trajanju od dvije i pol godine.

8. U rujnu 2010. prvi i drugi podnositelj zahtjeva uložili su žalbe protiv presude Županijskog suda u Zagrebu Vrhovnom sudu Republike Hrvatske, osporavajući činjenične i pravne osnove njihovih osuda i kazni i prigovarajući brojnim drugim materijalnim i postupovnim nedostacima u suđenju i presudi.

9. Tijekom žalbenog postupka Vrhovni sud je dostavio žalbe i spis Županijskog suda u Zagrebu Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske na ispitivanje i mišljenje.

10. Dana 2. prosinca 2010. zamjenik Glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske (dalje u tekstu: „zamjenik državnog odvjetnika“) dostavio je Vrhovnom sudu obrazloženo mišljenje, pozivajući na odbijanje žalbi. To mišljenje nikada nije dostavljeno obrani.

11. Dana 12. siječnja 2011. Vrhovni sud održao je sjednicu u prisutnosti odvjetnika prvog i drugog podnositelja zahtjeva i zamjenika državnog odvjetnika. Tijekom sjednice zamjenik državnog odvjetnika potvrdio je svoje obrazloženo mišljenje. Odvjetnici prvog i drugog podnositelja zahtjeva potvrdili su tvrdnje navedene u njihovim žalbama.

12. Istog je dana Vrhovni sud donio presudu kojom je potvrdio osude prvog i drugog podnositelja zahtjeva.

13. Dana 11. i 13. travnja 2011. prvi i drugi podnositelj zahtjeva podnijeli su ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, tvrdeći da im je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje, *inter alia*, jer im nisu dostavljeni podnesci zamjenika državnog odvjetnika Vrhovnom sudu.

14. Dana 28. lipnja 2012. Ustavni sud odbio je ustavne tužbe prvog i drugog podnositelja zahtjeva uz obrazloženje da prema mjerodavnom domaćem pravu žalbeni sudovi nisu dužni obrani dostavljati podneske nadležnog Državnog odvjetništva.

15. Odluke Ustavnog suda dostavljene su odvjetniku prvog i drugog podnositelja zahtjeva 17. rujna 2012. godine.

B. Vlaškalić protiv Hrvatske, zahtjev br. 30334/13

16. Dana 8. svibnja 2001. protiv trećeg podnositelja zahtjeva podnesena je optužnica pred Općinskim sudom u Belom Manastiru zbog razbojništva.

17. Nakon što je treći podnositelj zahtjeva nekoliko puta oslobođen optužbi pred prvostupanskim sudom, a žalbeni sud je predmet vratio na ponovno ispitivanje, dana 23. travnja 2012. Općinski sud u Osijeku, u čiju je nadležnost predmet u međuvremenu delegiran, proglasio je trećeg podnositelja krivim i osudio ga je na kaznu zatvora u trajanju od jedanaest mjeseci uz primjenu uvjetne osude od pet godina.

18. Dana 25. svibnja 2012. treći podnositelj zahtjeva uložio je žalbu Županijskom sudu u Osijeku, navodeći brojne materijalne i postupovne nedostatke u postupku i utvrđenjima u presudi. Također je zatražio da on i njegov odvjetnik budu pozvani na sjednicu žalbenog vijeća.

19. Dana 30. svibnja 2012. Županijski sud u Osijeku održao je sjednicu u prisutnosti zamjenika Županijskog državnog odvjetnika u Osijeku, a da o tome nije obavijestio trećeg podnositelja zahtjeva ili njegovog odvjetnika. Istog je dana Županijski sud u Osijeku odbio žalbu trećeg podnositelja zahtjeva te je potvrdio prvostupansku presudu.

20. Treći podnositelj zahtjeva prigovorio je Ustavnom sudu da njemu i njegovom odvjetniku nije pružena prilika da prisustvuju sjednici žalbenog vijeća.

21. Dana 26. rujna 2012. Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu trećeg podnositelja zahtjeva kao neosnovanu.

22. Odluka Ustavnog suda dostavljena je odvjetniku trećeg podnositelja zahtjeva 13. listopada 2012. godine.

C. Radonić protiv Hrvatske, zahtjev br. 38246/13

23. Dana 5. veljače 2009. protiv četvrtog podnositelja zahtjeva podnesena je optužnica pred Općinskim kaznenim sudom u Zagrebu zbog oštećenja državne imovine.

24. Dana 6. rujna 2010. proglašen je krivim za djela koja su mu stavljena na teret te mu je izrečena sudska opomena.

25. Dana 22. rujna 2010. četvrti podnositelj zahtjeva uložio je žalbu Županijskom sudu u Zagrebu, prigovarajući brojnim materijalnim i postupovnim nedostacima. Također je zatražio da on i njegova odvjetnica prisustvuju sjednici žalbenog vijeća.

26. Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu – nadležno tijelo kaznenog progona pred Općinskim kaznenim sudom u Zagrebu – uložilo je žalbu protiv odluke o kazni četvrtog podnositelja zahtjeva.

27. Tijekom žalbenog postupka spis je dostavljen Županijskom državnom odvjetništvu u Zagrebu, koje je dostavilo obrazloženo mišljenje o žalbama. To mišljenje nije dostavljeno obrani.

28. Sjednica žalbenog vijeća održana je 18. siječnja 2011. godine. Vijeće nije smatralo svrhovitim pozvati četvrtog podnositelja zahtjeva i njegovu odvjetnicu na sjednicu. Istog je dana Županijski sud u Zagrebu odbio obje žalbe kao neosnovane te je potvrdio prvostupansku presudu.

29. Dana 23. veljače 2011. četvrti podnositelj zahtjeva podnio je ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, prigovarajući, *inter alia*, da tijekom žalbenog postupka podnesci Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu nikada nisu dostavljeni obrani i da mu nije pružena prilika da prisustvuje sjednici žalbenog vijeća.

30. Dana 28. veljače 2013. Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu četvrtog podnositelja zahtjeva kao neosnovanu.

31. Odluka Ustavnog suda dostavljena je odvjetnici podnositelja zahtjeva 13. ožujka 2013. godine.

D. Dumančić protiv Hrvatske, zahtjev br. 57701/13

32. Dana 7. svibnja 2008. Županijski sud u Zagrebu oslobodio je petog podnositelja zahtjeva optužbe za ugrožavanje opće sigurnosti sa smrtnim ishodom.

33. Povodom žalbe protiv te odluke koju je uložilo nadležno Državno odvjetništvo, Vrhovni sud održao je sjednicu, a 7. srpnja 2011. godine preinačio je prvostupanjsku presudu, proglašivši petog podnositelja zahtjeva krivim za djela koja su mu stavljena na teret te ga je osudio na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i šest mjeseci.

34. Peti podnositelj zahtjeva uložio je žalbu protiv te presude vijeću od pet sudaca Vrhovnog suda, navodeći brojne materijalne i postupovne nedostatke.

35. Tijekom žalbenog postupka pred vijećem od pet sudaca Vrhovnog suda, spis je proslijeđen Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske, koje je 7. prosinca 2011. godine dostavilo pisano mišljenje o osnovanosti predmeta, tražeći da se žalba petog podnositelja zahtjeva odbije. To mišljenje nije dostavljeno obrani.

36. Dana 21. ožujka 2012. vijeće od pet sudaca Vrhovnog suda održalo je sjednicu u prisutnosti odvjetnika petog podnositelja zahtjeva i zamjenika državnog odvjetnika. Istog je dana odbilo žalbu petog podnositelja zahtjeva kao neosnovanu, potvrdivši presudu od 7. srpnja 2011. godine.

37. Peti podnositelj zahtjeva osporio je presudu pred Ustavnim sudom, prigovarajući, *inter alia*, da obrazloženo mišljenje Državnog odvjetništva nije bilo dostavljeno obrani.

38. Dana 20. lipnja 2013. Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu petog podnositelja zahtjeva kao neosnovanu. Utvrdio je da je na sjednici žalbenog vijeća, kojoj je prisustvovao odvjetnik petog podnositelja zahtjeva, zamjenik državnog odvjetnika ponovio tvrdnje iznesene u obrazloženom mišljenju od 7. prosinca 2011. godine. Odvjetnik petog podnositelja zahtjeva stoga je imao mogućnost znati za to mišljenje i o njemu se očitovati.

39. Odluka Ustavnog suda dostavljena je odvjetnici petog podnositelja zahtjeva 30. kolovoza 2013. godine.

E. Severec protiv Hrvatske, zahtjev br. 62634/14

40. Dana 24. prosinca 2007. protiv šestog podnositelja zahtjeva podnesena je optužnica pred Općinskim sudom u Poreču-Parenzo zbog prijevare.

41. Dana 25. listopada 2010. Općinski sud u Poreču-Parenzo proglasio je šestog podnositelja zahtjeva krivim za djela koja su mu stavljena na teret te ga je osudio na kaznu zatvora u trajanju od jedne godine uz primjenu uvjetne osude od tri godine.

42. Dana 12. siječnja 2011. šesti podnositelj zahtjeva uložio je žalbu Županijskom sudu u Puli-Pola, prigovarajući brojnim materijalnim i postupovnim nedostacima u postupku i prvostupanjskoj presudi. Također je zatražio da njegov odvjetnik bude pozvan na sjednicu žalbenog vijeća.

43. Tijekom žalbenog postupka spis je dostavljen Županijskom državnom odvjetništvu u Puli-Pola, koje je Županijskom sudu u Puli-Pola dostavilo obrazloženo mišljenje o žalbi šestog podnositelja zahtjeva. To mišljenje nije dostavljeno obrani.

44. Sjednica žalbenog vijeća održana je 18. travnja 2012. godine. Šesti podnositelj zahtjeva i njegov odvjetnik nisu bili pozvani da prisustvuju sjednici. Istog je dana Županijski sud u Puli-Pola potvrdio osudu šestog podnositelja zahtjeva.

45. Dana 18. lipnja 2012. šesti podnositelj zahtjeva podnio je ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, prigovarajući, *inter alia*, da tijekom žalbenog postupka podnesci Županijskog državnog odvjetništva u Puli-Pola nisu bili dostavljeni obrani i da njemu i njegovom odvjetniku nije pružena prilika da prisustvuju sjednici žalbenog vijeća.

46. Dana 26. veljače 2014. Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu šestog podnositelja zahtjeva kao neosnovanu.

47. Odluka Ustavnog suda dostavljena je odvjetniku šestog podnositelja zahtjeva 12. ožujka 2014. godine.

F. Topalović protiv Hrvatske, zahtjev br. 5172/15

48. Dana 15. prosinca 2008. protiv sedmog podnositelja zahtjeva podnesena je optužnica pred Županijskim sudom u Zagrebu zbog pokušaja ubojstva i dovođenja u opasnost života i tijela drugih.

49. Dana 4. svibnja 2010. Županijski sud u Zagrebu proglasio je sedmog podnositelja zahtjeva krivim te ga je osudio na kaznu zatvora u trajanju od pet godina i šest mjeseci.

50. Sedmi podnositelj zahtjeva uložio je žalbu protiv te presude Vrhovnom sudu, prigovarajući brojnim materijalnim i postupovnim nedostacima u postupku i presudi. Također je zatražio da on i njegova odvjetnica budu pozvani na sjednicu žalbenog vijeća.

51. Tijekom žalbenog postupka Vrhovni je sud dostavio žalbe koje je uložila obrana i spis Županijskog suda u Zagrebu, Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske na ispitivanje i mišljenje.

52. Dana 17. rujna 2010. zamjenik državnog odvjetnika dostavio je Vrhovnom sudu obrazloženo mišljenje, u kojem je zatražio da se odbiju žalbe obrane. To mišljenje nikada nije dostavljeno obrani.

53. Dana 24. studenog 2010. Vrhovni sud održao je sjednicu u prisutnosti odvjetnika sedmog podnositelja zahtjeva i zamjenika državnog odvjetnika, utvrdivši da prisutnost sedmog podnositelja nije nužna. Istog je dana potvrdio osudu sedmog podnositelja zahtjeva.

54. Dana 24. siječnja 2011. sedmi podnositelj zahtjeva podnio je ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Prigovorio je, *inter alia*, da tijekom žalbenog postupka podnesci Državnog odvjetništva nikada nisu dostavljeni obrani i da mu nije pružena prilika da prisustvuje sjednici žalbenog vijeća.

55. Dana 24. rujna 2014. Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu sedmog podnositelja zahtjeva kao neosnovanu. Utvrdio je da je na sjednici žalbenog vijeća, kojoj je prisustvovao odvjetnik sedmog podnositelja zahtjeva, zamjenik državnog odvjetnika ponovio tvrdnje iznesene u obrazloženom mišljenju od 17. rujna 2010. godine. Odvjetnik sedmog podnositelja zahtjeva stoga je bio upoznat s tim mišljenjem i imao je priliku o njemu se očitovati.

56. Odluka Ustavnog suda dostavljena je odvjetnici sedmog podnositelja zahtjeva 7. listopada 2014. godine.

G. Domazet protiv Hrvatske, zahtjev br. 17642/15

57. Dana 24. kolovoza 2011. protiv osmog podnositelja zahtjeva podnesena je optužnica pred Općinskim sudom u Šibeniku zbog izazivanja prometne nesreće.

58. Dana 28. ožujka 2014. proglašen je krivim za djelo stavljeno mu na teret i osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci uz primjenu uvjetne osude od dvije godine.

59. Osmi podnositelj zahtjeva uložio je žalbu Županijskom sudu u Šibeniku, navodeći brojne materijalne i postupovne nedostatke u postupku i presudi, a zatražio je i da bude pozvan prisustvovati sjednici žalbenog vijeća.

60. Općinsko državno odvjetništvo u Šibeniku dostavilo je odgovor na žalbu osmog podnositelja zahtjeva, predlažući da se žalba odbije. Taj odgovor nije dostavljen obrani.

61. Sjednica žalbenog vijeća održana je 15. svibnja 2014. godine u odsutnosti osmog podnositelja zahtjeva. Istog je dana Županijski sud u Šibeniku odbio žalbu osmog podnositelja zahtjeva te je potvrdio prvostupanjsku presudu.

62. Osmi podnositelj zahtjeva podnio je ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, prigovarajući, *inter alia*, da mu tijekom žalbenog

postupka nikada nisu dostavljeni podnesci Općinskog državnog odvjetništva u Šibeniku i da mu nije bilo omogućeno prisustvovati sjednici žalbenog vijeća.

63. Dana 5. studenog 2014. Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu osmog podnositelja zahtjeva kao neosnovanu.

64. Odluka Ustavnog suda dostavljena je osmom podnositelju zahtjeva 14. studenog 2014. godine.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

65. Mjerodavno domaće pravo na snazi u relevantno vrijeme, a koje se odnosi na dostavljanje obrazloženog mišljenja Državnog odvjetništva podnesenog u tijeku žalbenog postupka obrani i prisutnost podnositelja na sjednici žalbenog vijeća izloženo je u predmetima *Zahirović protiv Hrvatske* (br. 58590/11, stavci 23. i 25., 25. travnja 2013.) i *Arps protiv Hrvatske* (br. 23444/12, stavak 15., 25. listopada 2016.).

66. Dana 18. prosinca 2008. donesen je novi Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine, br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 121/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013; dalje u tekstu: „Zakon o kaznenom postupku iz 2008. godine“). Zakon o kaznenom postupku iz 2008. godine u potpunosti je stupio na snagu 1. rujna 2011. godine, no nije se primjenjivao na kaznene postupke pokrenute na temelju Zakona o kaznenom postupku iz 1997. godine na koje se taj Zakon i dalje primjenjivao.

67. Daljnje izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku iz 2008. godine donesene su 15. prosinca 2013. godine (Narodne novine, br. 145/2013). U mjeri u kojoj je to relevantno za ovaj predmet, člankom 215. bila je isključena mogućnost da Državno odvjetništvo podnese mišljenje nakon ispitivanja predmeta tijekom žalbenog postupka. Člankom 216. bilo je predviđeno da se stranke koje zatraže da prisustvuju sjednici žalbenog vijeća izvijeste o sjednici. Međutim, ako bi žalbeni sud odlučivao o žalbi protiv prvostupanjske presude donesene zbog kaznenog djela za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do pet godina, stranke bi bile obaviještene o sjednici žalbenog vijeća samo ako je raspravni sud izrekao kaznu zatvora (ibid).

68. Daljnje izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku iz 2008. godine donesene su 27. srpnja 2017. godine (Narodne novine, br. 70/2017). U mjeri u kojoj je to relevantno za ovaj predmet, člankom 113. bilo je predviđeno da se stranke koje zatraže da prisustvuju sjednici žalbenog vijeća izvijeste o sjednici čak i ako u postupku zbog kaznenog djela za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do pet godina raspravni sud nije izrekao kaznu zatvora.

69. Mjerodavne odredbe Zakona o kaznenom postupku iz 2008. godine o obnovi postupka, koje su trenutačno na snazi, glase:

Članak 502.

„...“

(2) Kazneni postupak obnovit će se i u slučaju kada je zahtjev za obnovu podnesen na temelju konačne presude Europskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda prava i sloboda iz Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ako je povreda Konvencije utjecala na ishod postupka, a povreda ili njezina posljedica se može ispraviti u obnovljenom postupku ...

(3) Zahtjev za obnovom postupka na temelju konačne presude Europskog suda za ljudska prava može se podnijeti u roku od trideset dana od datuma konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava.“

70. Mjerodavne odredbe Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 148/2011, 25/2013 i 70/2019), glase:

Članak 428.a

„(1) Kad Europski sud za ljudska prava utvrdi povredu kojeg ljudskog prava ili temeljne slobode zajamčene Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i dodatnih Protokola uz tu Konvenciju koje je Republika Hrvatska ratificirala, stranka može, u roku od trideset dana od konačnosti presude Europskog suda za ljudska prava, podnijeti zahtjev sudu u Republici Hrvatskoj koji je sudio u prvom stupnju u postupku u kojemu je donesena odluka kojom je povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda, za izmjenu odluke kojom je to pravo ili temeljna sloboda povrijeđeno.

(2) Postupak iz stavka 1. ovoga članka provodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba o ponavljanju postupka.

(3) U ponovljenom postupku sudovi su dužni poštivati pravna stajališta izražena u konačnoj presudi Europskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda temeljnog ljudskog prava ili slobode.“

71. Mjerodavne odredbe Zakona o upravnim sporovima (Narodne novine, br: 20/2010, 143/2012, 152/2014, 94/2016 i 29/2017), glase:

Članak 76.

„(1) Spor okončan presudom [upravnog suda] obnovit će se na prijedlog stranke:

1. ako je konačnom presudom Europskog suda za ljudska prava odlučeno o povredi temeljnog ljudskog prava ili slobode na drukčiji način od presude [upravnog] suda, ...“

III. MJERODAVNO MEĐUNARODNO PRAVO

72. U Preporuci br. R (2000) 2, donesenoj 19. siječnja 2000. godine, Odbor ministara Vijeća Europe naveo je kako njegova praksa u nadgledanju provedbe presuda Suda pokazuje da se u iznimnim okolnostima ponovno ispitivanje predmeta ili ponovno otvaranje postupka pokazalo najučinkovitijim, ako ne i jedinim sredstvom za postizanje *restitutio in integrum*. Stoga je pozvao države da uspostave mehanizme za ponovno ispitivanje predmeta u slučajevima kad je Sud utvrdio povredu Konvencije, posebno kad:

„(i) oštećenik i dalje trpi vrlo ozbiljne negativne posljedice zbog ishoda domaće odluke o kojoj se radi, koje nisu na odgovarajući način otklonjene pravednom naknadom, te se ne mogu ispraviti osim ponovnim ispitivanjem i ponovnim otvaranjem, i

(ii) presuda Suda navodi na zaključak:

(a) da je pobijana domaća odluka glede merituma protivna Konvenciji, ili

(b) da se utvrđena povreda temelji na postupovnim pogreškama ili nedostacima takve težine da baca ozbiljnu dvojbu na ishod domaćeg postupka kojemu se prigovara.“

73. U obrazloženju su navedene općenitije primjedbe o pitanjima koja nisu izrijekom riješena u preporuci. Napominje se, *inter alia*, sljedeće:

„1. Ugovorne stranke Konvencije uživaju slobodu, podložnu nadzoru Odbora ministara, u pogledu toga kako ispunjavaju obvezu iz članka 46. Konvencije „da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke“.

...

3. Iako Konvencija ne sadržava nijednu odredbu kojom se ugovornim strankama nameće obveza da u svojem nacionalnom pravu predvide ponovno ispitivanje ili ponovno otvaranje postupka, postojanje takvih mogućnosti, u posebnim okolnostima, pokazalo se važnim, a u nekim slučajevima i jednim sredstvom za postizanje *restitutio in integrum*...

...

14. U preporuci se ne rješava poseban problem „masovnih predmeta“, odnosno predmeta u kojima određeni strukturni nedostatak dovodi do velikog broja povreda Konvencije. U takvim je predmetima, u načelu, najbolje prepustiti dotičnoj državi da odluči jesu li ponovno otvaranje postupka ili ponovno ispitivanje predmeta realna rješenja ili ne ili jesu li neke druge mjere primjerene.

15. Prilikom izrade preporuke prepoznato je da bi ponovno otvaranje postupka ili ponovno ispitivanje predmeta moglo predstavljati probleme za treće strane, osobito onda kada su te treće strane stekle prava u dobroj vjeri. Međutim, taj problem već postoji u primjeni redovnih domaćih pravila o ponovnom ispitivanju predmeta ili ponovnom otvaranju postupka. Rješenja koja se primjenjuju u tim predmetima trebaju biti primjenjiva, barem *mutatis mutandis*, i na predmete u kojima je naloženo ponovno ispitivanje predmeta ili ponovno otvaranje postupka kako bi se osigurala provedba presuda Suda.

U slučajevima ponovnog ispitivanja ili ponovnog otvaranja postupka u kojima je Sud dosudio određenu pravednu naknadu, pitanje hoće li se i, ako hoće, na koji način to uzeti u obzir, rješavat će se u okviru diskrecijske ocjene nadležnih domaćih sudova ili vlasti koji će uzeti u obzir posebne okolnosti svakog pojedinog predmeta.“

PRAVO

I. SPAJANJE ZAHTJEVA

74. Uzimajući u obzir činjenicu da se u zahtjevima otvaraju gotovo istovjetna pitanja na temelju Konvencije, Sud smatra prikladnim ispitati ih zajedno.

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. I STAVKA 3. TOČKE (C) KONVENCIJE

75. Podnositelji zahtjeva prigovorili su da nisu imali pošteno suđenje. Konkretno su naveli:

(i) da je načelo jednakosti stranaka u postupku bilo povrijeđeno jer podnesci nadležnog Državnog odvjetništva nikada nisu dostavljeni obrani (u pogledu prvog, drugog, četvrtog, petog, šestog, sedmog i osmog podnositelja zahtjeva); i

(ii) da su sjednice žalbenog vijeća održane u njihovoj odsutnosti (u odnosu na trećeg, četvrtog, šestog, sedmog i osmog podnositelja zahtjeva).

76. Podnositelji zahtjeva pozvali su se na članak 6. stavak 1. i stavak 3. točku (c) Konvencije koji u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„1. ... u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega...svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično... ispita njegov slučaj....

3. Svatko optužen za kazneno djelo ima najmanje sljedeća prava:

...

(c) da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava platiti branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja, kad to nalažu interesi pravde;

...“

A. Zahtjev Vlade za brisanje zahtjeva na temelju članka 37. stavka 1. Konvencije

1. Tvrdnje stranaka

77. Nakon neuspješnih pokušaja postizanja prijateljskih rješenja, Vlada je dopisima dostavljenim na različite datume obavijestila Sud da je predložila podnošenje jednostranih izjava s ciljem rješavanja otvorenih pitanja u zahtjevima. Nadalje je zatražila da Sud izbriše zahtjeve s liste svojih predmeta u skladu s člankom 37. stavkom 1. Konvencije.

78. Vlada je u svojim jednostranim izjavama izričito potvrdila da je došlo do povrede prava podnositelja zahtjeva na pošteno suđenje, zajamčenih člankom 6. stavkom 1. i stavkom 3. točkom (c) Konvencije, te je ponudila da svakom podnositelju zahtjeva plati određene iznose koji bi pokrili bilo kakvu pretrpljenu neimovinsku štetu kao i troškove i izdatke, uz sve poreze koji bi im mogli biti obračunati. Vlada se obvezala isplatiti te iznose u roku od tri mjeseca od dana obavijesti o odluci Suda, s tim da će se u slučaju zakašnjelog plaćanja plaćati zatezna kamata.

79. U svojim podnescima, podnositelji zahtjeva naveli su da nisu zadovoljni uvjetima jednostranih izjava jer zbog odluke Suda o brisanju s liste predmeta na temelju članka 37. stavka 1. Konvencije ne bi mogli zatražiti obnovu domaćih postupaka protiv njih. Konkretno, u skladu s mjerodavnim domaćim pravom, kazneni postupak može se obnoviti samo na temelju

konačne presude Suda kojom je utvrđena povreda prava i sloboda iz Konvencije (vidi stavak 69. ove presude). Podnositelji zahtjeva također su smatrali da su iznosi koje je ponudila Vlada neprihvatljivo niski s obzirom na važnost postupaka za njih. Stoga su htjeli da se ispitivanje predmeta nastavi.

2. Ocjena Suda

80. Mjerodavna opća načela o jednostranim izjavama utvrđena su u predmetima *Jeronovičs protiv Latvije* ([VV], br. 44898/10, stavci 64. - 70., 5. srpnja 2016.) i *Aviakompaniya A.T.I., ZAT protiv Ukrajine* (br. 1006/07, stavci 27. - 33., 5. listopada 2017.).

81. Sud kao prvo napominje da je u više navrata utvrđivao povrede članka 6. stavka 1. i stavka 3. točke (c) Konvencije u predmetima u odnosu na Hrvatsku zbog nedostavljanja podnesaka koje je izradilo nadležno Državno odvjetništvo podnositeljima zahtjeva i neomogućavanja podnositeljima da prisustvuju sjednicama žalbenog vijeća u kaznenim postupcima protiv njih (vidi *Zahirović protiv Hrvatske*, br. 58590/11, stavci 44. - 50. i 58. - 64., 25. travnja 2013.; *Lonić protiv Hrvatske*, br. 8067/12, stavci 83. - 86. i 90. - 102., 4. prosinca 2014.; *Arps protiv Hrvatske*, br. 23444/12, stavci 24. - 29., 25. listopada 2016.; *Bosak i drugi protiv Hrvatske*, br. 40429/14 i tri predmeta, stavci 91. - 101. i 105. - 09., 6. lipnja 2019.). Prema tome, pitanja otvorena u ovom predmetu temelje se na jasnoj i opsežnoj sudskoj praksi Suda.

82. Sud napominje da je izmjenama i dopunama mjerodavnog domaćeg prava uklonjeno ishodište povreda utvrđenih u tim predmetima (vidi stavke 67. i 68. ove presude). Međutim, u postupcima kojima prigovaraju podnositelji zahtjeva primjenjivali su se prethodno zakonodavstvo i praksa.

83. Sud ponavlja da, kada je utvrđena povreda članka 6. Konvencije, ponovno suđenje ili ponovno otvaranje postupka, ako je zatraženo, predstavlja u načelu prikladan i često najprikladniji način prestanka povrede i pružanja pravne zaštite od njezinih učinaka (vidi *Moreira Ferreira protiv Portugala* (br. 2) [VV], br. 19867/12, stavci 50. i 52., 11. srpnja 2017., s pozivanjima na druge predmete). Sud ne nalazi razlog da presudi drugačije u okolnostima ovog predmeta u kojem je Vlada potvrdila povrede Konvencije (vidi stavak 78. ove presude) i u kojem je cilj kojem svi podnositelji zahtjeva teže u svojim pojedinačnim zahtjevima obnova kaznenog postupka protiv njih (vidi stavak 79. ove presude i predmet *Dridi protiv Njemačke*, br. 35778/11, stavak 22., 26. srpnja 2018.). Stoga je potrebno riješiti pitanje je li podnositeljima zahtjeva na raspolaganju postupak kojim se ta obnova postupka može zatražiti.

84. Sud napominje da je člankom 502. stavkom 2. Zakona o kaznenom postupku predviđena mogućnost obnove postupka na temelju konačne presude Suda kojom je utvrđena povreda Konvencije (vidi stavak 69. ove presude). Čini se da trenutno ne postoji sudska praksa domaćih sudova o pitanju postoji li mogućnost obnove kaznenog postupka i u slučaju odluke

Suda kojom se odobrava jednostrana izjava o priznanju povrede i predmet briše s njegove liste predmeta.

85. Sud stoga utvrđuje da se ne može s dovoljnim stupnjem sigurnosti reći da bi postupak za obnovu kaznenog postupka bio na raspolaganju ako bi Sud prihvatio jednostranu izjavu Vlade i izbrisao predmet sa svoje liste predmeta. Situacija u ovom predmetu usporediva je sa situacijom u predmetima *Dridi* (gore citiran, stavak 24.) i *Hakimi protiv Belgije* (br. 665/08, stavci 21. i 29., 29. lipnja 2010.). Ovaj predmet razlikuje se od predmeta *Molashvili protiv Gruzije* ((odl.), br. 39726/04, stavci 33. i 36., 30. rujna 2014.), u kojem je Vlada u jednostranoj izjavi izričito potvrdila da bi podnositelj zahtjeva imao pravo podnijeti zahtjev za obnovu kaznenog postupka u skladu s mjerodavnom odredbom domaćeg prava kojom je omogućena takva obnova ako je Sud utvrdio, presudom ili odlukom, da je došlo do povrede Konvencije.

86. Sud stoga prihvaća tvrdnje podnositelja zahtjeva i utvrđuje da, prema trenutnoj praksi i hrvatskom pravu, odluka Suda kojom se zahtjev briše s njegove liste predmeta ne pruža isti siguran pristup postupku kojim se osigurava mogućnost obnove domaćeg kaznenog postupka koji bi pružila presuda Suda kojom je utvrđena povreda Konvencije (vidi stavak 79. ove presude).

87. Iz gore navedenih razloga, Sud ne može donijeti zaključak da više nije opravdano nastaviti s daljnjim ispitivanjem zahtjeva. Štoviše, poštovanje ljudskih prava zajamčenih Konvencijom i njezinim protokolima zahtijeva nastavak ispitivanja predmeta. Zahtjev Vlade za brisanje zahtjeva s liste predmeta na temelju članka 37. Konvencije stoga se mora odbaciti.

B. Navodna povreda načela jednakosti stranaka u postupku u pogledu podnesaka nadležnog Državnog odvjetništva

1. Dopuštenost

88. Sud primjećuje da prigovori nisu očigledno neosnovani u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije. Primjećuje i da nisu nedopušteni ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se moraju proglasiti dopuštenima.

2. Osnovanost

(a) Tvrdnje stranaka

89. Prvi, drugi, četvrti, peti, šesti, sedmi i osmi podnositelj zahtjeva tvrdili su da podnesci nadležnog Državnog odvjetništva u kaznenim postupcima protiv njih nikada nisu dostavljeni obrani.

90. Dopisima od 2. srpnja 2015. i 16. listopada 2015. godine Vlada je obaviještena da može podnijeti svoje očitovanje Sudu, ali to pravo nije iskoristila.

(b) Ocjena Suda

91. U predmetima *Zahirović* (gore citiran, stavci 44. - 50.) i *Lonić* (gore citiran, stavci 83. - 86.), Sud je utvrdio povredu načela jednakosti stranaka u postupku i prava na kontradiktorni postupak na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije jer podnesak Državnog odvjetništva Republike Hrvatske Vrhovnom sudu nije bio dostavljen obrani. Presudio je da ne treba odlučiti je li propuštanje dostavljanja mjerodavnog dokumenta dovelo do štete protiv podnositelja; postojanje povrede zamislivo je čak i ako nema štete (vidi gore citirani predmet *Zahirović*, stavci 48. i 49., i gore citirani predmet *Lonić*, stavak 84.).

92. U predmetu *Bosak i drugi* (gore citiran, stavci 94. - 101.), Sud je nadalje utvrdio da činjenica da su odvjetnici podnositelja zahtjeva prisustvovali sjednici žalbenog vijeća na kojoj je nadležni državni odvjetnik potvrdio obrazloženo mišljenje tužiteljstva, koje nije bilo dostavljeno obrani, nije zadovoljila načela jednakosti stranaka u postupku i kontradiktornosti postupka (vidi stavke 11., 36. i 53. ove presude). Smatrao je da saznanje o tome da je tužiteljstvo podnijelo očitovanje u potpunosti ovisi o prisutnosti obrane na sjednici žalbenog vijeća predstavljalo nametanje nerazmjernog tereta obrani i nije nužno jamčilo pravu priliku za davanje primjedbi na očitovanje. Drugim riječima, nije jamčilo bezuvjetno pravo obrane da bude upoznata o podnescima tužiteljstva u žalbenom postupku i da se o njima očituje (vidi gore citirani predmet *Bosak i drugi*, stavak 100.; i *Göç protiv Turske* [VV], br. 36590/97, stavak 57., ECHR 2002-V).

93. Sud napominje da je do činjenice da se povrede članka 6. stavka 1. opetovano utvrđuju u predmetima protiv Hrvatske došlo u situaciji u kojoj, prema mjerodavnom domaćem pravu, sudovi nisu imali obvezu dostaviti obrani mišljenje državnog odvjetništva neposredno višeg od odvjetništva koje je vodilo kazneni progon u postupku (vidi stavak 65. ove presude u pogledu članka 373. Zakona o kaznenom postupku iz 1997. godine).

94. Sud napominje da je izmjenama i dopunama mjerodavnog domaćeg prava nakon presude *Zahirović* isključena mogućnost da viši državni odvjetnik podnese mišljenje nakon ispitivanja predmeta tijekom žalbenog postupka. Stoga su uklonjena pitanja nejednakosti između stranaka i nedostatka kontradiktornog postupka u tom pogledu (vidi stavak 67. ove presude u pogledu izmjena i dopuna Zakona o kaznenom postupku iz 2008. godine od 15. prosinca 2013.). Međutim, u postupcima kojima prigovaraju prvi, drugi, četvrti, peti, šesti i sedmi podnositelj zahtjeva, primjenjivalo se prethodno zakonodavstvo i praksa. U postupku kojem prigovara osmi podnositelj zahtjeva primjenjivalo se novo zakonodavstvo i praksa i nije došlo do problema u vezi s podnošenjem posebnog mišljenja od strane višeg državnog odvjetnika nakon ispitivanja predmeta tijekom žalbenog postupka. U tom postupku odgovor općinskog državnog odvjetnika na žalbu osmog podnositelja zahtjeva nije dostavljen obrani, a čini se da to predstavlja problem samo u tom predmetu (vidi stavak 60. ove presude).

95. Prema tome, s obzirom na ove zaključke, i imajući u vidu svoju sudsku praksu izloženu u predmetima *Zahirović, Lonić i Bosak i drugi* (gore citirani), Sud utvrđuje da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u odnosu na prvog, drugog, četvrtog, petog, šestog, sedmog i osmog podnositelja zahtjeva.

C. Odsutnost trećeg, četvrtog, šestog, sedmog i osmog podnositelja zahtjeva sa sjednice žalbenog vijeća

1. Dopuštenost

96. Sud primjećuje da prigovori nisu očigledno neosnovani u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) i stavka 4. Konvencije. Primjećuje i da nisu nedopušteni ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se moraju proglasiti dopuštenima.

2. Osnovanost

(a) Tvrdnje stranaka

97. Treći, četvrti, šesti, sedmi i osmi podnositelj zahtjeva tvrdili su da je njihova prisutnost na sjednici žalbenog vijeća bila nužna jer su žalbeni sudovi u kaznenim postupcima koji su se vodili protiv njih bili pozvani ispitati sve činjenične i pravne okolnosti njihovih predmeta.

98. Dopisima od 2. srpnja 2015. i 16. listopada 2015. godine Vlada je obaviještena da može podnijeti svoje očitovanje Sudu, ali to pravo nije iskoristila.

(b) Ocjena Suda

99. U predmetima *Zahirović* (gore citiran, stavci 58. - 64.) i *Lonić* (gore citiran, stavci 94. - 102.), Sud je utvrdio da, kada je žalbeni sud pozvan da potpuno ocijeni krivnju ili nedužnost podnositelja zahtjeva u pogledu optužbi protiv njega s obzirom ne samo na tvrdnje koje je iznio pred prvostupanjskim sudom već i na tvrdnje o navodnim propustima tog suda da utvrdi sve bitne činjenice i ispravno primijeni mjerodavna materijalna i postupovna pravila, onda je – poštenosti radi – prisutnost podnositelja zahtjeva na sjednici žalbenog vijeća potrebna. Štoviše, u predmetu *Lonić* (gore citiran, stavak 100.), Sud je smatrao da je nebitno što je žalbu protiv prvostupanjske presude podnio samo podnositelj zahtjeva jer to nije utjecalo na temeljno pitanje postavljeno drugostupanjskom sudu, odnosno je li podnositelj zahtjeva kriv ili nedužan, za čiji je odgovor bila potrebna prisutnost podnositelja na sjednici žalbenog vijeća kako bi se osiguralo pošteno suđenje.

100. U predmetu *Bosak i drugi* (gore citiran, stavci 105. - 09.) Sud je nadalje presudio da se podnositelju zahtjeva ne može predbaciti činjenica da nije zatražio da osobno prisustvuje sjednici, već samo da bude pozvan njegov odvjetnik, zato jer njegovo prisustvovanje sjednici nije odbijeno zato što nije

podnio takav zahtjev, već zato što je žalbeni sud smatrao da njegovo prisustvovanje neće biti svrhovito (ibid, stavak 108., i vidi stavke 42. i 44. ove presude).

101. U ovom predmetu, Sud napominje da su u svojim žalbama treći, četvrti, šesti, sedmi i osmi podnositelj zahtjeva osporili svoju osudu i kaznu i na činjeničnoj i na pravnoj osnovi (vidi stavke 18., 25., 42., 50. i 59. ove presude). Stoga su žalbeni sudovi bili pozvani potpuno ocijeniti njihovu krivnju ili nedužnost u pogledu optužbi protiv njih s obzirom ne samo na tvrdnje koje su iznijeli pred prvostupanjskim sudom već i na tvrdnje o navodnim propustima tog suda da utvrdi sve bitne činjenice i ispravno primijeni mjerodavna materijalna i postupovna pravila (vidi gore citirani predmet *Bosak i drugi*, stavak 106.; usporedi *Abdulgadirov protiv Azerbajdžana*, br. 24510/06, stavak 42., 20. lipnja 2013., i *Kozlitin protiv Rusije*, br. 17092/04, stavak 63., 14. studenog 2013.; i usporedi nasuprot tome *Fejde protiv Švedske*, 29. listopada 1991., stavak 33., Serija A br. 212-C, i *Hermi protiv Italije* [VV], br. 18114/02, stavak 85., ECHR 2006-XII). Međutim, suprotno pretpostavkama gore navedene sudske prakse, žalbeni sudovi održali su sjednice u odsutnosti trećeg, četvrtog, šestog, sedmog i osmog podnositelja zahtjeva (vidi stavke 19., 28., 44., 53. i 61. ove presude).

102. Sud napominje da je do činjenice da se povrede članka 6. stavka 1. i stavka 3. točke (c) opetovano utvrđuju u predmetima protiv Hrvatske došlo u situaciji u kojoj, prema mjerodavnom domaćem pravu i praksi koji su se primjenjivali u relevantno vrijeme, žalbeni sudovi nisu obavještavali optuženike o sjednici žalbenog vijeća ako su bili u pritvoru i imali su odvjetnika ili ako im je u skraćenom postupku izrečena novčana kazna ili uvjetna osuda (vidi stavke 65. i 67. ove presude).

103. Prema tome, s obzirom na ove zaključke, i imajući u vidu svoju sudsku praksu izloženu u predmetima *Zahirović*, *Lonić* i *Bosak i drugi* (gore citirani), Sud utvrđuje da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. i stavka 3. točke (c) Konvencije u odnosu na trećeg, četvrtog, šestog, sedmog i osmog podnositelja zahtjeva.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

104. Člankom 41. Konvencije propisano je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“

A. Šteta

105. Podnositelji zahtjeva - osim trećeg podnositelja zahtjeva koji nije pravovremeno podnio zahtjev - potraživali su naknadu imovinske i/ili neimovinske štete u iznosima navedenim u priloženoj tablici.

106. Vlada je osporila ta potraživanja, smatrajući ih pretjeranim, neosnovanim i nepotkrijepljenim.

107. Sud ne nalazi nikakvu uzročnu poveznicu između utvrđenih povreda i imovinske štete koju su naveli šesti i osmi podnositelj zahtjeva; stoga odbacuje te zahtjeve. S druge strane, Sud utvrđuje da su podnositelji zahtjeva zasigurno pretrpjeli neimovinsku štetu koja se ne može nadoknaditi samo utvrđivanjem povrede. Procjenjujući na pravičnoj osnovi, Sud dodjeljuje:

- po 1.000,00 EUR prvom i drugom podnositelju zahtjeva, i
- po 1.500,00 EUR četvrtom, petom, šestom, sedmom i osmom podnositelju zahtjeva na ime naknade neimovinske štete pretrpljene zbog povreda članka 6. stavka 1. i stavka 3. točke (c) Konvencije, uvećano za sve poreze koji bi im mogli biti obračunati.

B. Troškovi i izdaci

108. Podnositelji zahtjeva - osim trećeg podnositelja zahtjeva koji nije pravovremeno podnio zahtjev - potraživali su troškove i izdatke nastale pred domaćim sudovima i Sudom u iznosima navedenim u priloženoj tablici.

109. Vlada je ustvrdila da su zahtjevi za troškove pretjerani i podneseni bez ikakvih popratnih dokumenata te ih treba odbaciti.

110. U pogledu troškova i izdataka nastalih pred domaćim sudovima, uzimajući u obzir dokumente u svom posjedu i svoju sudsku praksu, Sud smatra razumnim dodijeliti:

- po 844,00 EUR prvom, drugom, četvrtom, petom, šestom i sedmom podnositelju zahtjeva, i
- 135,00 EUR osmom podnositelju zahtjeva.

111. U pogledu troškova nastalih pred ovim Sudom, uzimajući u obzir dokumente u svom posjedu i svoju sudsku praksu, Sud smatra razumnim dodijeliti:

- 800,00 EUR prvom i drugom podnositelju zahtjeva zajedno, i
- po 800,00 EUR četvrtom, petom i sedmom podnositelju zahtjeva.

C. Zatezna kamata

112. Sud smatra primjerenim da se stopa zatezne kamate temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna poena.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Odlučuje* spojiti zahtjeve;
2. *Odbacuje* zahtjev Vlade za brisanje zahtjeva s liste predmeta;

3. *Utvrdjuje* da su zahtjevi dopušteni;
4. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u odnosu na prvog, drugog, četvrtog, petog, šestog, sedmog i osmog podnositelja zahtjeva u pogledu povrede načela jednakosti stranaka u postupku i kontradiktornosti postupka zbog nedostavljanja podneska nadležnog Državnog odvjetništva obrani;
5. *Presuđuje* da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. i stavka 3. točke (c) Konvencije u odnosu na trećeg, četvrtog, šestog, sedmog i osmog podnositelja zahtjeva u pogledu njihove odsutnosti sa sjednica žalbenog vijeća;
6. *Presuđuje*
 - (a) da tužena država treba isplatiti, u roku od tri mjeseca od dana konačnosti presude, na temelju članka 44. stavka 2. Konvencije, sljedeće iznose koje je potrebno preračunati u hrvatske kune prema tečaju važećem na dan isplate:
 - (i) po 1.000,00 EUR (tisuću eura) prvom i drugom podnositelju zahtjeva i po 1.500,00 EUR (tisuću petsto eura) četvrtom, petom, šestom, sedmom i osmom podnositelju zahtjeva na ime naknade neimovinske štete, uz sve poreze koji bi im mogli biti obračunati;
 - (ii) po 1.244,00 EUR (tisuću dvjesto četrdeset i četiri eura) prvom i drugom podnositelju zahtjeva, 844,00 EUR (osamsto četrdeset i četiri eura) šestom podnositelju zahtjeva, po 1.644,00 EUR (tisuću šesto četrdeset i četiri eura) četvrtom, petom i sedmom podnositelju zahtjeva i 135,00 EUR (stotinu trideset i pet eura) osmom podnositelju zahtjeva, na ime troškova i izdataka, uz sve poreze koji bi im mogli biti obračunati;
 - (b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna poena;
7. *Odbija* preostali dio zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednom naknadom.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 14. svibnja 2020. sukladno pravilu 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Abel Campos
Tajnik

Krzysztof Wojtyczek
Predsjednik

PRESUDA ROMIĆ I DRUGI protiv HRVATSKE

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, ovoj se presudi dodaju izdvojena mišljenja sutkinja Turković i Koskelo i suca Eicke.

K.W.O.
A.C.

SUGLASNO MIŠLJENJE SUTKINJE TURKOVIĆ

Središnje je pitanje u ovom predmetu mogućnost obnove domaćeg postupka nakon odluke Suda o brisanju predmeta s liste nakon prihvatanja jednostrane izjave Vlade.

U ovom predmetu Sud je slijedio pristup potvrđen u predmetima *Dridi protiv Njemačke* (br. 35778/11, stavci 21. - 26., 26. srpnja 2018.), *Hakimi protiv Belgije* (br. 665/08, stavci 21. i 29., 29. lipnja 2010.) i *Kessler protiv Švicarske* (br. 10577/04, stavci 16., 18. i 24., 26. srpnja 2007.) te je odbacio jednostranu izjavu i zahtjev za brisanje predmeta koje je podnijela Vlada, jer je utvrdio da, ako se predmet na taj način riješi, pravo na podnošenje zahtjeva za obnovu domaćeg postupka nije osigurano u domaćem pravu s dovoljnim stupnjem sigurnosti (vidi stavke 84. - 85. ove presude).

Slazem se sa zaključkom Suda; ipak, htjela bih iznijeti nekoliko primjedbi.

Kao prvo, domaće pravo i praksa, u skladu s Preporukama (2002)2 i (2004)6, trebali bi učinkovito jamčiti *restitutio in integrum* u slučaju povreda Konvencije. Ta obveza odražava načela međunarodnog prava prema kojima država odgovorna za protupravni čin ima obvezu restitucije, koja podrazumijeva ponovnu uspostavu stanja koje je postojalo prije počinjenja protupravnog čina, pod uvjetom da restitucija nije „materijalno nemoguća” i da „ne uključuje teret koji je potpuno nerazmjern koristi koja proizlazi iz restitucije u odnosu na onu koja proizlazi iz kompenzacije“ (članak 35. Članaka Komisije za međunarodno pravo o odgovornosti država za međunarodno protupravne akte; to je potvrđeno u predmetu *Savridin Dzhurayev protiv Rusije*, br. 71386/10, stavak 248., 25. travnja 2013.). Ponovno otvaranje postupka i dalje je učinkovito, a ponekad i jedino sredstvo za postizanje tog cilja¹.

Većina država ugovornica doista je u svoj pravni sustav uvela mogućnost ponovnog otvaranja domaćih postupaka nakon presude Europskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda. Neke su države tu mogućnost proširile i na jednostrane izjave o priznanju povrede². Briselska deklaracija (koju je Odbor ministara donio na Konferenciji na visokoj razini „Implementacija Europske konvencije o ljudskim pravima, naša zajednička odgovornost“, Bruxelles (Belgija), 26. - 27. ožujka 2015.) potiče države ugovornice da daju prednost alternativnim načinima rješavanja sporova, kao što su jednostrane izjave. Kako bi to učinkovito učinile, važno je da države

¹ Naravno, postoje situacije u kojima je mogućnost ponovnog otvaranja isključena iz različitih razloga, npr. zbog pravne sigurnosti, poštovanja *res judicata* ili interesa trećih strana u dobroj vjeri ili žrtava.

² Njihova pozitivna iskustva u tom pogledu nalaze se na mrežnim stranicama Vijeća Europe na <https://www.coe.int/en/web/execution/reopening-of-proceedings>.

ugovornice prošire mogućnost ponovnog otvaranja postupka i na jednostrane izjave o priznanju povrede.

Kao drugo, u jednostranim izjavama povredu potvrđuje zastupnik Vlade, koji zastupa državu i ovlašten je od strane te države obvezati ju svojom izjavom u vezi s pitanjima koja spadaju u njegovu nadležnost (vidi *Vodeća načela koja se primjenjuju na jednostrane izjave država koje mogu proizvesti pravne obveze* s komentarima, 2006., Komisije za međunarodno pravo). Države bi uvijek trebale ispunjavati obveze koje su preuzele, bez obzira na format odluke Suda. Prema tome, mogućnost ponovnog otvaranja domaćeg postupka treba postojati i kada Sud izbriše predmet s liste predmeta nakon prihvatanja jednostrane izjave Vlade kojom se priznaje povreda Konvencije (vidi članak 26 Bečke konvencije).

Kao treće, jednostrane izjave u načelu pružaju dovoljno elemenata domaćim vlastima da ocijene je li ponovno otvaranje postupka opravdano u konkretnom predmetu³, uzimajući u obzir:

(1) razinu kontrole koju Sud provodi prije prihvatanja jednostrane izjave (vidi *Tahsin Acar protiv Turske* (preliminarni prigovori) [VV], br. 26307/95, stavci 75. - 77., ECHR 2003-VI; *Jeronovičs protiv Latvije*, [VV], br. 44898/10, stavci 64. - 71., 5. srpnja 2016.; i članak 37. stavak 1. *in fine* Konvencije), kao i nakon prihvatanja (vidi članak 37. stavak 2. Konvencije i mogućnost da Sud vrati zahtjev na svoju listu predmeta);

(2) činjenicu da Vlada u jednostranim izjavama izražava bezrezervno i nedvosmisleno priznanje povrede Konvencije (vidi stavak 74. ove presude i obvezujući učinak jednostrane izjave); i

(3) činjenicu da se pitanja koja se otvaraju u dotičnom predmetu obično temelje na dobro utvrđenoj sudskoj praksi Suda.

U ovom predmetu, zastupnica Vlade predložila je jednostranu izjavu nakon domaćeg postupka savjetovanja i odobrenja od strane Vlade. Pitanja otvorena u predmetu temelje se na dobro utvrđenoj sudskoj praksi Suda (vidi, kako je citirano u ovoj presudi, *Zahirović protiv Hrvatske*, br. 58590/11, stavci 44. - 50. i 58. - 64., 25. travnja 2013.; *Lonić protiv Hrvatske*, br. 8067/12, stavci 83. - 86. i 90. - 102., 4. prosinca 2014.; i *Arps protiv Hrvatske*, br. 23444/12, stavci 24. - 29., 25. listopada 2016.), a ishodište povreda utvrđenih u sličnim predmetima već je uklonjeno (vidi stavke 67., 68. i 87. ove presude). Prema tome, Vrhovni sud imao bi dovoljno elemenata da odluči hoće li odobriti obnovu postupka na temelju odluke Suda kojom se prihvaća jednostrana izjava Vlade o priznanju povrede.

³ U nadležnosti je domaćih sudova da ispitaju, u svakom konkretnom predmetu, postoje li preostali zakonski uvjeti za dopuštanje ponovnog otvaranja postupka; npr. je li povreda Konvencije utjecala na ishod postupka i mogu li se povreda ili posljedice povrede ispraviti u ponovno otvorenom postupku (vidi stavak 69. ove presude, i *Moreira Ferreira protiv Portugala* (br. 2) [VV], br. 19867/12, stavak 98., 11. srpnja 2017.).

Kao četvrto, u situaciji u kojoj pravo na podnošenje zahtjeva za ponovno otvaranje domaćeg postupka na temelju odluke Suda kojom se prihvaća jednostrana izjava Vlade, nije osigurano u domaćem pravu s dovoljnim stupnjem sigurnosti, postoje dva načina na koja bi Sud mogao reagirati, a oba su u potpunosti u skladu s načelom supsidijarnosti. Sud bi mogao, kao što je učinio u ovom predmetu, odbaciti jednostranu izjavu i presudom utvrditi povredu Konvencije. Međutim, Sud bi mogao i prihvatiti jednostranu izjavu. Podnositelj zahtjeva tada bi imao mogućnost zatražiti ponovno otvaranje postupka na temelju odluke o brisanju predmeta i ispitati odgovor domaćih vlasti⁴. Ako bi podnositeljima ta prilika bila uskraćena jer je donesena odluka o brisanju, a ne konačna presuda Suda, njihovi bi se zahtjevi mogli vratiti na listu predmeta u skladu s člankom 37. stavkom 2. Konvencije. Oba pristupa imaju svoje prednosti i nedostatke.

U ovom je predmetu Sud odabrao prvu mogućnost, koja je, takoreći, prihvatljivija podnositeljima zahtjeva jer je jasno da na temelju presude Suda mogu zatražiti obnovu kaznenog postupka. Primijenivši taj pristup, Sud je izbjegao nametanje tereta razjašnjenja odredbe domaćeg zakona podnositeljima zahtjeva. Međutim, Sud je time, u načelu, isključio mogućnost da domaći sudovi razjasne domaći zakon jer podnositelji zahtjeva nemaju poticaj ispitati njihov mogući odgovor u takvim slučajevima. Prema tome, u načelu, ako država ugovornica želi dozvoliti mogućnost traženja ponovnog otvaranja domaćeg postupka i u slučaju odluke Suda kojom se prihvaća jednostrana izjava Vlade o priznanju povrede, a ne samo u slučaju presude kojom je utvrđena povreda Konvencije, to bi mogla učiniti prvenstveno promjenom svojeg zakonodavstva, što je često duži i teži način razjašnjavanja zakona.

U ovom su predmetu postojali dobri razlozi da Sud odabere drugu mogućnost. Konkretno, u odluci br. Gr1 74/18-2 od 14. veljače 2018., Vrhovni sud Republike Hrvatske na temelju članka 428.a Zakona o parničnom postupku ispitao je zahtjev za ponavljanje parničnog postupka na temelju odluke Suda kojom je prihvaćena jednostrana izjava Vlade, a odgovarajući je zahtjev izbrisan s liste predmeta. Vrijedi napomenuti da Vrhovni sud nije odbio ponavljanje predmeta jer se zahtjev temeljio na odluci Suda o brisanju, a ne na presudi kojom je utvrđena povreda Konvencije; njegovo odbijanje temeljilo se na drugim osnovama. To ukazuje na to da bi prema postojećem zakonu Vrhovni sud mogao biti spreman razmotriti obnovu kaznenog postupka nakon odluke o brisanju predmeta temeljene na jednostranoj izjavi Vlade o priznanju povrede.

U svakom slučaju, ova presuda jasno pokazuje potrebu da države dozvole mogućnost ponovnog otvaranja postupka nakon odluke o brisanju predmeta na temelju jednostrane izjave Vlade. U tom pogledu, država, ako to želi, može

⁴ To ne dovodi u pitanje nadležnost domaćih sudova, vidi prethodnu fusnotu.

provesti zakonodavnu promjenu kojom bi izričito predvidjela mogućnost ponovnog otvaranja postupka u slučajevima kada je Sud prihvatio jednostranu izjavu (za kaznene postupke, vidi, primjerice, *Şevket Yilmaz i drugi protiv Turske* (odl.), br. 73403/10, stavak 15., 30. travnja 2019.)⁵. Moguće je i da će domaći sudovi razviti sudsku praksu u kojoj se mjerodavne domaće odredbe tumače tako da pružaju tu mogućnost (vidi, primjerice, *Sroka protiv Poljske* (odl.), br. 42801/07, 6. ožujka 2012.).

⁵ Do 31. srpnja 2018. u Turskoj je člankom 311. stavkom 1. točkom (f) Zakona o kaznenom postupku bila predviđena mogućnost obnove kaznenog postupka isključivo na temelju presude Suda kojom je utvrđena povreda Konvencije ili dodatnih protokola. Međutim, nakon stupanja na snagu Zakona br. 7145 dana 31. srpnja 2018., podnositelji zahtjeva imaju pravo podnijeti zahtjev za obnovu kaznenog postupka nakon odluke Suda o brisanju njihovog predmeta s liste predmeta na temelju jednostrane izjave jer je ta situacija sada jedna od situacija taksativno navedenih u članku 311. stavku 1. točki (f) Zakona o kaznenom postupku kao razlog za obnovu kaznenog postupka. Prema tome, Sud je u predmetu *Şevket Yilmaz i drugi* bio uvjeren da je domaćim zakonom predviđeno pravno sredstvo putem kojeg podnositelji zahtjeva mogu zatražiti obnovu kaznenog postupka nakon odluke ili presude o brisanju zahtjeva na temelju jednostrane izjave (za parnične postupke, vidi *Bayrakdar Özdemir protiv Turske* (odl.), br. 49523/11, 5. ožujka 2020.; za upravne postupke, vidi *Bahar Özbaş protiv Turske* (odl.), br. 47370/08, 28. siječnja 2020.).

SUGLASNO MIŠLJENJE SUTKINJE KOSKELO

Uvod

1. U potpunosti se slažem sa zaključcima donesenim o osnovanosti prigovora u ovom predmetu (točke 4. i 5. izreke, zajedno s točkama 6. i 7. o pravednoj naknadi). Povrede članka 6. stavka 1. odnosno članka 6. stavka 3. točke (c) jasne su u svjetlu ustaljene sudske prakse.

2. Glavni problem u ovom predmetu odnosi se na drugo pitanje, a to je pristup ponovnom otvaranju temeljnih domaćih postupaka kao ispravljanju tih povreda. Ova tema otvara brojna složena pitanja u sustavu Konvencije. U ovom predmetu naglašeni su neki aspekti problema, osobito pitanje odnosa između jednostranih izjava i mogućnosti ponovnog otvaranja postupka na domaćoj razini.

3. Glasovala sam za odbacivanje zahtjeva Vlade da se zahtjevi izbrišu s liste predmeta (točka 2. izreke), ali to sam učinila nerado i nisam se mogla u potpunosti složiti s obrazloženjem navedenim u odluci Suda.

4. Kako je navedeno u stavku 86. ove odluke, brisanje zahtjeva s liste predmeta Suda na temelju jednostranih izjava Vlade ne pruža isti siguran pristup postupku kojim bi se osigurala mogućnost obnove domaćeg kaznenog postupka koji bi pružila presuda kojom je utvrđena povreda Konvencije. Stoga je, u skladu s određenom prethodnom sudskom praksom, zaključeno da odluka o brisanju zahtjeva s liste predmeta ne može biti opravdana.

5. To stajalište je odraz općenitijeg pristupa ponovnom otvaranju postupaka kao ispravljanju povreda Konvencije, a to je, po mom mišljenju, problematično i zahtijeva opširnije preispitivanje. Stoga bih htjela ukratko objasniti svoje rezerve.

Pozadina

6. Trenutni pristup ponovnom otvaranju postupaka proizlazi iz nekoliko čimbenika na različitim razinama sustava Konvencije. Kao prvo, Preporuku koju je donio Odbor ministara 2000. godine [CM/R 2000(2)] potaknule su situacije, na koje je ta preporuka i usmjerena, u kojima „oštećenik i dalje trpi vrlo ozbiljne negativne posljedice zbog ishoda domaće odluke o kojoj se radi, koje nisu na odgovarajući način otklonjene pravednom naknadom, te se ne mogu ispraviti osim ponovnim ispitivanjem ili ponovnim otvaranjem“. Međutim, opseg Preporuke nije formalno ograničen u skladu s tim.

7. Kao drugo, mnoge su države stranke, možda i većina njih, provele Preporuku uvodeći domaće odredbe kojima se omogućava ponovno otvaranje nakon što je Sud utvrdio da je došlo do povrede prava podnositelja zahtjeva prema Konvenciji. Iako postoje razlike u opsegu tih odredbi (u pogledu, primjerice, mjere u kojoj obuhvaćaju samo kazneni postupak ili i parnični

postupak), čini se da se obično odnose općenito na utvrđenja povreda Konvencije od strane Suda, a nisu ograničene na gore navedeni uži scenarij.

8. Kao treće, Sud je, u kontekstu povreda članka 6., usvojio izjave prema kojima, u slučajevima kada je pojedinac osuđen nakon postupka koji je uključivao povrede zahtjeva članka 6. Konvencije, ponovno suđenje ili ponovno otvaranje predmeta, ako je zatraženo, predstavlja u načelu odgovarajući mehanizam pravne zaštite od te povrede (*Moreira Ferreira protiv Portugala (br. 2)* [VV], br. 19867/12, stavak 50., 11. srpnja 2017.). U tom kontekstu, Sud je priznao da nema ovlast izdati bilo kakav nalog za ponovno otvaranje i, nadalje, da posebne korektivne mjere, ako postoje, koje je tužena država dužna provesti kako bi izvršila svoje obveze prema Konvenciji moraju ovisiti o posebnim okolnostima pojedinačnog predmeta (*ibidem*). S time u skladu, Sud je priznao da utvrđenje od strane Suda o povredi članka 6. Konvencije ne zahtijeva automatski obnovu domaćeg kaznenog postupka. Ipak, Sud je presudio da je to u načelu prikladan i često najprikladniji način prekidanja povrede i pružanja pravne zaštite od njezinih učinaka (*ibidem*, stavak 52.).

Neke opće primjedbe

9. Gore navedeni elementi – Preporuka, razne domaće odredbe donesene nakon preporuke te vlastite napomene Suda – pridonijeli su situaciji u kojoj postoji rizik da uloga ponovnog otvaranja kao oblika ispravljanja povrede Konvencije postane prilično problematična. To stoga što se čini da se neki bitni aspekti nisu u dovoljnoj mjeri uzeli u obzir. U nastavku ću se u svojim primjedbama usredotočiti posebno na ponovno otvaranje u kontekstu kaznenog postupka jer je takav postupak u pitanju u ovom predmetu.

10. *Kao prvo*, važno je imati na umu da obnova postupka koji je okončan pravomoćnom presudom uključuje sukob dvaju temeljnih načela koja su priznata i Konvencijom i domaćim ustavima. Krajnja je svrha obnove postupka kao pravnog instituta osiguranje materijalne pravde. S druge strane, obnova postupka podrazumijeva iznimku od pravne sigurnosti, što je pak krajnja svrha pravomoćnosti presuda koje su stekle status *res iudicata*. Oba načela uključena u ovaj sukob, odnosno učinkovito poštovanje ljudskih prava pojedinca i poštovanje pravne sigurnosti, temelj su Konvencije i domaćih ustava. Stoga se obnova postupka ne može smatrati oblikom pravne zaštite, a da se u obzir ne uzme druga strana medalje.

11. *Kao drugo*, ovo je pitanje ključno jer domaći postupak često uključuje i odnosi se na više privatnih stranaka čija su prava dovedena u pitanje, a nadležni sudovi ne samo da izvršavaju obveze poštovanja ljudskih prava prema jednom pojedincu već i obveze državnih tijela prema svakoj od stranaka. Iako se u postupku pred Sudom bavi samo pravima određenog podnositelja zahtjeva, ta značajka ne opravdava zanemarivanje činjenice da

temeljni domaći postupak uključuje složeniji zadatak čiji je cilj ispuniti veći broj pretpostavki koje proizlaze iz svih uključenih prava.

12. Taj je čimbenik važan i u pogledu ponovnog otvaranja postupka kao oblika ispravljanja povreda Konvencije. Ponovno otvaranje postupka koji je već okončan pravomoćnom presudom često će imati negativne posljedice za druge privatne stranke osim osobe u čijem je interesu ponovno otvaranje odobreno. To je često slučaj i u okviru kaznenog postupka, jer mnoge jurisdikcije dozvoljavaju da se zahtjevi žrtve za naknadu štete ispituju i da se o njima presudi u kontekstu kaznenog postupka koji se vodi protiv optuženika – što je uređenje koje žrtvi nudi značajne koristi i stoga se često na njega oslanja. U tim je situacijama utvrđenje krivnje temelj za kaznenu osudu i povezane kaznene sankcije kao i za dodjelu naknade štete žrtvi. Stoga, kazneni postupak često istovremeno obuhvaća i kazneni i građanski aspekt. Taj se postupak ne odnosi samo na „vertikalni“ odnos između države i optuženika već istovremeno i na „horizontalni“ odnos između optuženika i navodne žrtve kaznenog djela.

13. U tom kontekstu vrijedi napomenuti da se u obrazloženju koje se odnosi na gore navedenu Preporuku navodi da bi ponovno otvaranje postupka ili ponovno ispitivanje predmeta moglo predstavljati probleme za treće strane, osobito onda kada su te treće strane stekle prava u dobroj vjeri (stavak 15. obrazloženja). Međutim, umanjuje se značaj tog problema navođenjem da on već postoji u primjeni redovnih domaćih pravila za ponovno ispitivanje predmeta ili ponovno otvaranje postupka. Ponuđen je prijedlog da rješenja koja se primjenjuju u tim predmetima trebaju biti primjenjiva, barem *mutatis mutandis*, i na predmete u kojima je naloženo ponovno ispitivanje predmeta ili ponovno otvaranje postupka kako bi se osigurala provedba presuda Suda. U tim se napomenama zanemaruje činjenica da se „rješenje“ u tim redovnim domaćim pravilima prvenstveno sastoji od dvaju glavnih elemenata, odnosno činjenice da su razlozi za ponovno otvaranje ograničeni na izvanredne i usko ograničene situacije i da njihova primjena podliježe posebnim, relativno kratkim rokovima. Nasuprot tome, mogućnost ponovnog otvaranja na temelju utvrđenja povrede Konvencije od strane Suda podrazumijeva da nisu uspostavljena takva ograničenja: razlozi za ponovno otvaranje postaju vrlo široki i neprecizni, a rokovi postaju neodređeni i izrazito produženi zbog dugog trajanja postupka pred Sudom.

14. *Kao treće*, ne treba zanemariti činjenicu da je odgovornost za povrede Konvencije odgovornost države. Država ne bi trebala imati mogućnost ispuniti svoje vlastite odgovornosti na teret ili na štetu privatnih stranaka koje nisu krive za propust države u izvršavanju njezinih obveza iz Konvencije.

15. U tom kontekstu, također treba priznati da će se s protekom vremena temeljna svrha ponovnog otvaranja – osiguranje materijalne pravde – u stvarnosti često izgubiti. Treba napomenuti da sada ne razmatramo situacije u kojima se ponovno otvaranje temelji na nastanku nekih novih činjenica ili dokaza. Umjesto toga, bavimo se situacijama u kojima je došlo do „izvorne“

povrede konvencijskih pretpostavki u domaćem postupku. Ako se taj postupak poništi ponovnim otvaranjem nakon više godina, na temelju raspoloživih dokaza u ponovljenom postupku često se više neće moći ispravno utvrditi činjenice u skladu s potrebnim standardom dokazivanja, čime se ugrožavaju izgledi za ostvarivanje materijalne pravde. Umjesto toga, rezultat može biti zamjena jedne nepravde drugom, možda i ozbiljnijom. Primjerice, u kontekstu kaznenog postupka, povreda postupovnih prava optuženika može dovesti do povrede materijalnih prava žrtve, osobito jer postupovni nedostaci u prvobitnom postupku ne moraju nužno podrazumijevati da je ishod bio manjkav.

16. Čini se da je element vremena i njegovih otežavajućih učinaka na probleme koji proizlaze iz ponovnog otvaranja domaćih postupaka još jedan aspekt koji nije primjereno razmotren u gore navedenoj Preporuci. To se može objasniti činjenicom da je Preporuka donesena 2000. godine, u ranim danima „Novog suda“, a prije pojave naknadne krize zbog prevelikog broja predmeta Suda i (vrlo) dugih razdoblja obrade brojnih prigovora koja su uslijedila. Međutim, sada se trenutna stvarnost više ne bi trebala zanemarivati.

17. Ovim kratkim pregledom želim skrenuti pozornost na činjenicu da se u pristupu ponovnom otvaranju kao obliku ispravljanja povreda Konvencije ne smije zanemariti činjenica da to pitanje povlači mnogo problema, od kojih su neki navedeni gore. Jasno je da postoje situacije u kojima će ponovno otvaranje predstavljati odgovarajući oblik pravne zaštite. Međutim, postoje brojne situacije u kojima taj oblik pravne zaštite može biti vrlo problematičan osobito zbog posljedica za položaj drugih stranaka na koje se odnosi temeljni domaći postupak, a pogotovo zbog dugog proteka vremena koji taj oblik pravne zaštite podrazumijeva. Potreban je vrlo pažljiv i diferenciran pristup. Te bi poteškoće trebale biti bolje obuhvaćene preporučenim standardima, mjerodavnim domaćim odredbama i praksama, kao i načinom na koji Sud rješava ta pitanja. Čini se da postoji potreba za određenim preispitivanjem na svim razinama. Vodeće načelo treba biti osiguravanje odgovarajuće pravne zaštite tako da država ispunjava svoje odgovornosti, a da ne izaziva štetne učinke na treće strane. Čak i u isključivo vertikalnim situacijama mogu postojati okolnosti u kojima, primjerice, zbog dugog proteka vremena ponovno otvaranje može postati neoptimalno ili potpuno besmisleno kao oblik pravne zaštite. Mogu se zamisliti bolja alternativna rješenja.

Ovaj predmet

18. Kako je navedeno u stavku 83. ove presude, ovaj se predmet odnosi na situacije u kojima je Vlada potvrdila povrede Konvencije (članak 6.) i u kojem je cilj kojem svi podnositelji zahtjeva teže u svojim pojedinačnim zahtjevima obnova kaznenog postupka protiv njih. Kao što je vidljivo iz opisa činjeničnog stanja, prigovori proizlaze iz različitih vrsta kaznenih postupaka.

Primjerice, neki se odnose na vrlo teška kaznena djela protiv drugog pojedinca (kao što je pokušaj ubojstva), dok se neki odnose na „vertikalne“ situacije kao što su kaznena djela gospodarskog kriminaliteta ili manje ozbiljna djela (kao što je šteta nanescena javnoj imovini prije više od jednog desetljeća koja je sankcionirana izricanjem sudske opomene). Većina optužnica podnesena je prije približno ili više od jednog desetljeća, a temeljne su se činjenice očito dogodile još dalje u prošlosti.

19. Na temelju raspoloživih informacija nije primjereno niti moguće dati bilo kakve daljnje primjedbe o tome bi li obnova postupka, u svjetlu svih relevantnih okolnosti, bila najprikladniji oblik pravne zaštite u tim konkretnim situacijama. Dovoljno je reći da, kako stvari stoje, čini se da je u domaćem zakonu omogućen širok pristup tom pravnom sredstvu. Naravno, postoji razlika između mogućnosti traženja obnove postupka i prava na ishođenje obnove prema mjerodavnim domaćim normama.

20. Pitanje za Sud u ovom predmetu jest bi li bilo prihvatljivo da način na koji je Sud riješio prigovore podnositelja zahtjeva može sam po sebi imati utjecaj na njihovu pravnu situaciju u pogledu obnove postupka na domaćoj razini. Unatoč mojoj zabrinutosti i rezervama glede tretiranja ove vrste mjera kao standardnog pravnog sredstva, odgovori ovise o domaćem zakonu, a problemi moraju ostati pitanje koje se treba riješiti na nacionalnoj razini. Iz tog razloga, i u svjetlu postojeće sudske prakse Suda (vidi predmet *Dridi protiv Njemačke*, citiran u stavku 83. ove odluke), glasovala sam za odbacivanje zahtjeva Vlade da se zahtjevi izbrišu s liste predmeta.

SUGLASNO MIŠLJENJE SUCA EICKEA

1. Nakon što sam imao priliku unaprijed pročitati suglasno mišljenje svoje kolegice, sutkinje Koskelo, izrazito se slažem sa zabrinutostima koje ona izražava u vezi s čestom uporabom od strane Suda preporuke da se ponovno otvori domaći postupak kao aspekta njegove dodjele pravedne naknade na temelju članka 41. Konvencije i u svjetlu (a) gotovo neizbježne napetosti i teškog uspostavljanja ravnoteže između pojma pravne sigurnosti, kao temeljnog aspekta vladavine prava, i potrebe za materijalnom pravdom i u svjetlu (b) potrebe da se uzimaju u obzir i poštuju položaj i prava bilo koje uključene treće strane.

2. Kao što sutkinja Koskelo s pravom ističe u svojem suglasnom mišljenju, za praksu Suda često se navodi da je utemeljena ili potkrijepljena Preporukom R(2000)2 *o preispitivanju ili ponovnom otvaranju određenih predmeta na domaćoj razini nakon presuda Europskog suda za ljudska prava* koju je Odbor ministara Vijeća Europe donio 19. siječnja 2000. godine. Međutim, za razliku od sutkinje Koskelo, meni se čini da trenutna praksa Suda zapravo ne odražava nužno, a pogotovo ne jedino tumačenje te preporuke. Napokon, kao što je jasno iz preambule preporuke, u preporuci se samo priznaje činjenica da utvrđenje povrede Konvencije „može podrazumijevati usvajanje mjera, osim puke pravedne naknade koju Sud dodjeljuje u skladu s člankom 41. Konvencije i/ili općih mjera, koje osiguravaju da se oštećenik, u mjeri u kojoj je to moguće, dovede u istu situaciju u kojoj je bio prije povrede Konvencije (*restitutio in integrum*).“ To, naravno, odražava stajalište o odšteti prema općem međunarodnom pravu i dužnosti država da osiguraju *restitutio in integrum* za međunarodni protupravni čin samo ukoliko i u onoj mjeri u kojoj to „nije materijalno nemoguće“; a u ocjeni ne samo da se položaj trećih strana mora uzeti u obzir, već može biti odlučujući (vidi članke 31., 34. i 35. *Članaka o odgovornosti država za međunarodno protupravne čine* iz 2001. godine Komisije za međunarodno pravo i komentare na te članke).

3. Prema tome, teška pitanja koja sutkinja Koskelo s pravom prepoznaje mogu se (ili se trebaju moći) riješiti (*inter alia* i od strane samog Suda) bez potrebe za čekanjem šireg razmatranja tog pitanja od strane dionika u sustavu Konvencije, a još manje za čekanjem daljnjih pojašnjenja od strane Odbora ministara.

PRILOG

© 2020 Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava provjerio je točnost prijevoda, te proveo lekturu i pravnu redakтуру istoga.

PRESUDA ROMIĆ I DRUGI protiv HRVATSKE - IZDVOJENA MIŠLJENJA

Br.	Broj zahtjeva podnesen	Podnositelj zahtjeva Prebivalište Državljanstvo	Zastupa ga	Prigovor(i)	Zahtjev za naknadu štete	Troškovi koji se potražuju za domaći postupak	Troškovi koji se potražuju za postupak pred Sudom
1	22238/13 20/02/2013	Josip ROMIĆ 1960 Zagreb hrvatsko Ivan ROMIĆ 1958 Zagreb hrvatsko	Višnja DRENŠKI LASAN Višnja DRENŠKI LASAN	Podnesak DORH-a nije dostavljen obrani	1.000 EUR Svaki podnositelj zahtjeva na ime naknade neimovinske štete	6.250 ⁶ HRK svaki	13.000 ⁷ HRK zajednički
2	30334/13 10/04/2013	Željko VLAŠKALIĆ 1955 Beli Manastir hrvatsko	Artur FIŠBAH	Nemogućnost prisustvovanja sjednici žalbenog vijeća	Zahtjev nije pravovremeno podnesen	Zahtjev nije pravovremeno podnesen	Zahtjev nije pravovremeno podnesen
3	38246/13 20/05/2013	Želimir RADONIĆ 1960 Zagreb hrvatsko	Višnja DRENŠKI LASAN	Podnesak DORH-a nije dostavljen obrani Nemogućnost prisustvovanja sjednici žalbenog vijeća	1.500 EUR na ime naknade neimovinske štete	6.250 HRK	13.000 HRK
4	57701/13 04/09/2013	Zvonimir DUMANČIĆ 1961 Zagreb hrvatsko	Višnja DRENŠKI LASAN	Podnesak DORH-a nije dostavljen obrani	1.500 EUR na ime naknade neimovinske štete	6.250 HRK	13.000 HRK
5	62634/14 11/09/2014	Željko SEVEREC 1959 Poreč hrvatsko	Čedo PRODAN OVIĆ	Podnesak DORH-a nije dostavljen obrani Nemogućnost prisustvovanja sjednici žalbenog vijeća	45.000 EUR na ime naknade imovinske štete 200.000 EUR na ime naknade neimovinske štete	37.627,96 ⁸ HRK	Ne
6	5172/15 12/01/2015	Josip TOPALLOVIĆ 1981 Zagreb hrvatsko	Višnja DRENŠKI LASAN	Podnesak DORH-a nije dostavljen obrani	1.500 EUR na ime naknade neimovinske štete	6.250 HRK	13.000 HRK

PRESUDA ROMIĆ I DRUGI protiv HRVATSKE

				Nemogućnost prisustvovanja sjednici žalbenog vijeća			
7	17642/15 08/04/2015	Darko DOMAZET 1963 Banja Luka Bosansko hercegovačko	N/A	Podnesak DORH-a nije dostavljen obrani Nemogućnost prisustvovanja sjednici žalbenog vijeća	5.865 EUR na ime naknade imovinske i neimovinske štete	1.000 ⁹ HRK	Ne

⁶ EUR 844

⁷ EUR 1,755

⁸ EUR 5,084

⁹ EUR 135